

Троян О. С.

студент 4-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична
академія»

РОЗВИТОК АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД ФОРМУВАННЯ РАДЯНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ ТА ПРАВА (1917–1920 рр.)

25 жовтня (7 листопада) 1917 року відбулася Велика Жовтнева соціалістична революція. Тимчасовий уряд був повалений і до влади прийшли більшовики. Відразу, вони почали робити кардинальні зміни в законодавстві, а також проводити реформи у різних сферах. У тому числі і в адвокатурі.

Дореволюційна адвокатура була повністю знищена. Адвокатська діяльність вважалася буржуазною, капіталістичною професією. Сам Володимир Ленін, лідер Овтневої революції ненавидив адвокатів і говорив про неї таке «Ми зруйнували в Росії, і правильно зробили, що зруйнували, буржуазну адвокатуру, але вона відроджується у нас під прикриттям «радянських» правозаступників», а також «Адвокатів треба брати в їжаків рукавиці і ставити в стан облоги, бо ця інтелігентська наволож часто паскудствує...». Багато адвокатів були знищені фізично як представники ворожого пролетаріату класу. Інші опинилися в концтаборах, а ті що залишилися на волі, були позбавлені права виступати в судах. Але на місці дореволюційної адвокатури була створена нова адвокатура, радянська. Радянська влада прийняла Декрет про суд № 1 від 24 листопада 1917 р., згідно з яким були знищені усі дореволюційні суди, а також адвокатуру. Наряду з цим, були створені нові, радянські суди, у якості захисників і обвинувачів допускалися всі непорочні особи обох статей, що користуються громадянськими правами. Коли в Україні, була остаточно встановлена радянська влада, Народний Секретаріат 4 січня 1918 р. прийняв постанову «Про введення народного суду», якою скасовувалися всі судові установи, що діяли доти, а також інститути присяжної та приватної адвокатури. Приватна адвокатура як токова була знищена. У постанові передбачалося, що всі громадяни, старші за 18 років, можуть бути обвинувачами й захисниками в суді та на попередньому слідстві. Однак, у лютому 1918 р. Центральна Рада поновила присяжну і приватну адвокатуру, яку через рік знову ліквідували. 14 лютого 1919 р. було прийняте «Тимчасове положення про народні суди і революційні трибунали УРСР», при яких передбачалось створення колегії правозаступників. Члени колегії правозаступників обов'язково залучалися як захисники обвинувачених у кримінальних справах, котрі розглядалися з участю шести народних засідателів. Захисниками й представниками сторін виступали також близькі родичі, працівники державних установ, члени громадських організацій. Обов'язкова участь захисника забезпечувалася в усіх справах, що були підсудними революційним трибуналам, а на попередньому слідстві це питання вирішував слідчий. Правозаступники зараховувалися на державну службу. У 18 жовтня 1921 р. була прийнята нова Постанова РНК УРСР «Про

встановлення зборів у доход республіки по НКЮ», якою обумовлювалася оплата за юридичну допомогу та участь правозаступника в судовому процесі. На початку 20-х років значну частину колегій складали люди без юридичної освіти, проте віддані справі жовтневої революції. Також у цей період адвокати були сильно політизовані, вони були підконтрольні комуністичній партії, яка їх тримала під контролем.

Як я вже казав, не існувало приватної адвокатури як такої, тому що радянська влада вважала, що адвокатуру треба позбавити своєї самостійності й незалежності. В січні 1922 р. на «Всеукраїнському з'їзді працівників юстиції», була створена резолюція «Про адвокатуру», згідно з якою адвокатура України формувалася як колегії правозаступників при губернських відділах юстиції, оплату праці захисників визначати за таксою. Взагалі, датою зародження і подальшого розвитку радянської професійної адвокатури вважається 26 травня 1922 р., коли було затверджено перше «Положення про адвокатуру». З того часу почалося зростання чисельності адвокатів, створення мережі юридичних консультацій. Це положення містило цілий ряд дискримінаційних заходів відносно адвокатури, оскарження рішення про відмову в прийомі до складу колегій і інші, які свідчать про повне підкорення адвокатури державному нагляду і контролю. Також 29 жовтня 1924 р. були затверджені «Основи судоустрою СРСР і союзних республік», згідно з цими основами, для надання юридичної допомоги населенню і судового захисту засновуються колегії правозаступників (оборонців). У червні 1925 р. в зв'язку з новим адміністративно-територіальним поділом були створені окружні суди, при яких діяли колегії захисників. Положення про адвокатуру визначало, хто міг стати членом колегії: це були особи, які мали практичний стаж роботи не менше двох років в органах юстиції або теоретичну і практичну підготовку, ступінь і порядок визнання якої встановлювався інструкцією НКЮ. Містився в ньому і перелік осіб, які не могли бути членами колегії правозаступників (оборонців): це — неповнолітні; особи, які не мають виборчих прав; особи, що перебувають під слідством або судом, звинувачені у злочинах, за скоєння яких встановлено позбавлення волі або інше тяжке покарання; обмежені в правах за судовим вироком; особи, що перебувають під опікою; особи, виключені з колегії оборонців.

Дванадцятого вересня 1926 року була прийнята ухвала «Про реорганізацію колегій захисників», згідно з якою приватна адвокатська на цей раз діяльність була повністю ліквідована. Захисники повинні були захищати в судах тільки трудящих, не захищати буржуазних елементів в су-перечках проти робочих і державних організацій, а в області кримінальних справ заборонялося приймати на себе захист явно контрреволюційних і неохайних елементів, хабарників і розкрадачів.

На завершення можу сказати, що надалі адвокатура була під тотальним контролем держави протягом майже усього Радянського періоду. З приходом радянської влади, уся дореволюційна адвокатура була повністю знищена. Радянські лідери ненавидили адвокатуру, а саме Володимир Ленін. Після її

ліквідації була створена нова, радянська, яка була підконтрольна владі. Були створені нові вимоги до адвокатів. Також до захисту могли залучатися близькі родичі. Саме Днем народження адвокатури, у Радянському Союзі можна вважати 26 травня 1922 р. Отже, можна вважати, що у часи встановлення Радянської влади, адвокатура України переживала один із найтяжчих періодів своєї за всю історію свого існування в Україні.